

The Formation and Development of the Legal Profession in Ukraine in the Second Half of the 19th - at the Beginning of the 20th Century

UDC: 347.965(477)«18/19»

DOI: 10.15421/152208

Prokopenko Leonid

Dr.Sc., Full Prof., <https://orcid.org/0000-0001-8743-1054>, l.l.prokopenko@ukr.net

Varushka Yuliya

Ph.D. Student, <https://orcid.org/0000-0001-8928-9848>, Varushka1991@ukr.net

Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine)

Abstract

The article analyzes the process of establishment and development of the legal profession in Ukraine in the second half of the 19th century and the beginning of the 20th century. It is emphasized that in the development of the modern Ukrainian legal profession, bringing all spheres of legal activity into compliance with European standards, taking into account the previous experience of its activity, in particular practice, is also of great importance. formation of the bar during the judicial reform of 1864.

It was noted that the judicial reform of 1864 was the most consistent of all bourgeois reforms of the 60s and 70s of the 19th centuries in Russia. It fundamentally changed the entire justice system of the Russian Empire, which included Transdnipr Ukraine at that time. It is emphasized that in the course of the reform, a jury trial, peace courts, public, adversarial and oral proceedings were introduced, and the Ukrainian bar (jury attorneys) was organized and legislated as a special legal institution.

The content of the second section of Chapter IX "Establishment of judicial institutions", which determined the legal status of sworn attorneys, requirements for them, in particular, the presence of legal education and practical training for at least five years, was considered in detail. The conditions under which persons could not be admitted to the sworn bar and the restrictions imposed on sworn attorneys were also characterized. It was noted that the establishment of the bar was based on the principles of professionalism, independence, self-government, combining the functions of legal defense and legal representation in the activities of lawyers, etc.

A significant place is devoted to the coverage of the legal status of private attorneys, which was regulated by the "Rules on persons who have the right to be private attorneys in court cases" dated May 25, 1874. The institute of assistant attorneys' assistants, founded during the judicial reform of 1864, is also characterized.

The system of judicial institutions that developed during the reform, in particular district courts and court chambers, in the districts of which self-governing bodies of lawyers were created, is considered. The activities of bodies of legal self-government - councils of sworn attorneys, and their powers - are analyzed. In this regard, the principles of the organization and activity of the bar are highlighted.

Keywords: Judicial reform of 1864, Establishment of judicial institutions, sworn attorney, board of sworn attorneys, private attorney, assistant sworn attorney, attorney

Citation: Prokopenko, L., & Varushka, Yu. (2022). The Formation and Development of the Legal Profession in Ukraine in the Second Half of the 19th - at the Beginning of the 20th Century. *Public Administration Aspects*, 10(2), 16-22. <https://doi.org/10.15421/152208>

Становлення та розвиток адвокатури в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст.

Прокопенко Леонід, Варушка Юлія

Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна)

Анотація

У статті проаналізовано процес становлення та розвитку адвокатури в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст. Підкреслено, що у розбудові сучасної української адвокатури, приведенні всіх сфер юридичної діяльності у відповідність до європейських стандартів непересічне значення має також урахування попереднього досвіду її діяльності, зокрема практики становлення адвокатури в ході судової реформи 1864 р.

Означено, що судова реформа 1864 р. була найбільш послідовною з усіх буржуазних реформ 60-70-х рр. XIX ст. в Росії. вона докорінно змінила всю систему правосуддя Російської імперії, в складі якої того часу була і Наддніпрянська Україна. Підкреслено, що в ході реформи були запроваджені суд присяжних, мирові суди, гласний, змагальний і усний процес, а українська адвокатура (присяжні повірені) була організаційно оформлена й законодавчо закріплена як особливий правовий інститут.

Детально розглянуто зміст другого розділу глави IX «Установлення судових установ», в якому визначався правовий статус присяжних повірених, вимоги до них, зокрема наявність юридичної освіти та практичної підготовки не менше п'яти років. Охарактеризовано також умови, за яких особи не могли бути допущені до присяжної адвокатури, та обмеження, які накладалися на присяжних повірених. Відзначено, що створення адвокатури відбувалося на засадах професійності, незалежності, самоврядності, поєднання в діяльності адвокатів функцій судового захисту і судового представництва тощо.

Значне місце відведено висвітленню правового статусу приватних повірених, який регулювався «Правилами про осіб, які мають право бути приватними повіреними у судових справах» від 25 травня 1874 р. Охарактеризовано також заснований у ході судової реформи 1864 р. інститут помічників присяжних повірених.

Розглянута система судових установ, що склалася в ході реформи, зокрема окружних судів й судових палат, в округах яких створювалися органи адвокатського самоврядування. Проаналізовано діяльність органів адвокатського самоврядування – рад присяжних повірених, їх повноваження. У зв'язку з цим, висвітлено принципи організації та діяльності адвокатури.

Ключові слова: Судова реформа 1864 р., Установлення судових установ, присяжний повірений, рада присяжних повірених, приватний повірений, помічник присяжного повіреного, адвокатура

Цитування: Прокопенко Л., Варушка Ю. Становлення та розвиток адвокатури в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст. *Аспекти публічного управління*. 2022. Том 10. №2. С. 16-22. <https://doi.org/10.15421/152208>

Стаття надійшла / Article arrived: 19.03.2022

Схвалено до друку / Accepted: 29.04.2022

Вступ. Однією з умов інтеграції України до Європейського Союзу є побудова такої системи адвокатури та створення законодавства щодо її організації і діяльності, норми якого відтворювали б модель демократичного правового інституту адвокатури. У Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки серед основних проблем, які зумовлюють необхідність подальшого удосконалення організації функціонування судової влади та здійснення правосуддя, визначена функціональна недосконалість системи адвокатури, складність порядку доступу до адвокатської діяльності, недостатня ефективність механізмів захисту прав адвокатів. Все це вимагає приведення всіх сфер юридичної діяльності у відповідність до європейських стандартів. У розбудові сучасної української адвокатури велике значення має також урахування попереднього досвіду її діяльності, зокрема практики становлення адвокатури в ході судової реформи 1864 р., коли вона, власне, й була оформлена організаційно та закріплена законодавчо як особливий правовий інститут (Про Стратегію розвитку, 2021).

Мета статті полягає у вивченні досвіду становлення та розвитку адвокатури в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст., її законодавчого регулювання в ході здійснення судової реформи 1864 р.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значний внесок у дослідження окремих проблем становлення та розвитку адвокатури в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст. зробили вітчизняні науковці В. Гвоздій (2020), Є. Дурнов (2017; 2018), Ф. Кашарський (2019), І. Корнієнко (2018), А. Меланчук (2014) та ін. Проте, в цих працях питання становлення та розвитку адвокатури в Україні розглядається насамперед з точки зору порівняльно-правового аналізу. Тому комплексне дослідження різних складових даної проблеми потребує додаткових наукових напрацювань також з позицій державно-управлінської науки.

Виклад основного матеріалу. Судова реформа 1864 р. була найбільш послідовною з усіх буржуазних реформ 60-70-х рр. XIX ст. в Росії. Закони про новий судоустрій та судочинство набули чинності 20 листопада 1864 р. У підґрунтя реформи було

покладено «Установлення судових установ» («Учреждение судебных установлений») та три кодифіковані нормативно-правові акти «Статут цивільного судочинства» («Устав гражданского судопроизводства»), «Статут кримінального судочинства» («Устав уголовного судопроизводства») та «Статут про покарання, що накладаються мировими судьями» («Устав о наказаниях, налагаемых мировыми судьями»). Пізніше – у 1874 та 1889 рр. – вносилися зміни щодо організації судоустрою та судочинства, але в цілому ця система діяла до 1917 р. (Кашарський, 2019, с.90-91).

Варто підкреслити, що судова реформа 1864 р. докорінно змінила всю систему правосуддя Російської імперії, в складі якої були того часу і українські землі. Зокрема, в ході її проведення були запроваджені суд присяжних, мирові суди та гласний, змагальний і усний процес, а українська адвокатура (присяжні повірені) була організаційно оформлена й законодавчо закріплена як особливий правовий інститут. Запроваджувалися дві системи судових установ: суди із судьями, які обиралися – мирові судді і з'їзди мирових суддів та суди із судьями, які призначалися – окружні суди й судові палати. Окружні суди створювалися на кілька повітів, що входили до округу судової палати.

На відміну від внутрішніх російських губерній окружні суди в українських губерніях запроваджувалися з деяким запізненням та не в повній мірі. На Лівобережжі й на Півдні вони відкрилися у 1867-1868 рр. У віданні Харківської судової палати перебували окружні суди: Харківський, Ізюмський, Сумський, Полтавський, Лубенський, Таганрозький. Одеська судова палата контролювала діяльність Одеського, Вінницького, Херсонського, Єлизаветградського, Катеринославського, Сімферопольського, Кам'янець-Подільського і Кишинівського окружних судів. У Правобережній Україні окружні суди були створені у Києві, Умані, Житомирі, Луцьку і Кам'янці-Подільську лише в червні 1880 р. Вони підпорядковувалися Київській судовій палаті (Шандра, 2010, с.558).

Головною ж складовою судової реформи було започаткування суду присяжних та,

як логічний наслідок, створення вільної, відокремленої від держави адвокатури. У літературі звертають увагу на сталість та стабільність Положення уведеного реформою 1864 р., яке із незначними змінами та доповненнями діяло до 1917 р. Це пояснюється позитивним сприйняттям адвокатури з боку суспільства як демократичного інституту існування якого у державі мало за мету забезпечення суддівської незалежності та дотримання принципу законності під час розгляду справ у суді (Дурнов, 2017, с.15).

Адвокатура (присяжні повірені) реформою 1864р. засновувалася для сприяння здійсненню прав і законних інтересів сторін у цивільному та кримінальному судочинстві. Її створення відбувалося на засадах професійності, незалежності, самоврядності, поєднання в діяльності адвокатів функцій судового захисту і судового представництва, самостійності у висловленні правової позиції по справах, свободи критики діянь владних структур по конкретних справах. Основними принципами організації та діяльності адвокатури були: самостійність, право обвинуваченого на захист; самоврядування; демократизму; територіальності; змагальності судового процесу; рівність прав обвинувачення та захисту. Як зазначається в літературі, принципи, які були покладені в основу організації діяльності присяжних повірених залишаються актуальними у нашій державі і до сьогодні (Дурнов, 2017, с.15; Меланчук, 2014, с.10; Судова реформа).

Правовому статусу присяжних повірених було присвячено розділ II глави IX Установлення судових установ (Высочайше утвержденное Учреждение судебных установлений, 1867, с.209-214). Згідно зі Статутами, повірені поділялися на дві групи: присяжних повірених, які зобов'язані були давати професійну присягу адвокатів і перебували у корпорації, і приватних повірених, які займалися адвокатською практикою індивідуально. Відповідно до ст. 353 Судових статутів присяжні повірені знаходилися при судових місцях для заняття справами за вибором і дорученням позовників, обвинувачених та інших осіб, що беруть участь у справі, а також за призначенням в окремих випадках

радою присяжних повірених і голів судових місць (Бандурка, 2020, с.14-15; Высочайше утвержденное Учреждение судебных установлений, 1867, с.209).

Присяжні повірені, за Судовими статутами 1864 р., організовували свою діяльність на засадах внутрішнього самоврядування за французьким зразком. Органами адвокатського самоврядування були ради та загальні збори присяжних повірених. Загальні збори при окрузі судової палати шляхом обрання створювали ради присяжних повірених, які обирали голову ради та його заступника (товариша) з їхнього числа. В інших містах округу, де мешкало більше 10 присяжних повірених створювалися відділення ради при окружних судах. Організована таким чином система управління адвокатською корпорацією забезпечувала автономність і незалежність адвокатури від державних органів, виборність і підзвітність рад присяжних повірених (Васьковський, 1893, с.325; Высочайше утвержденное Учреждение судебных установлений, 1867, с.210; Фельцан, 2013, с.51).

Згідно Статутів 1864 р. до повноважень ради присяжних повірених відносилось: надання права на здійснення адвокатської діяльності або звільнення із цього звання; розгляд скарг на дії присяжних повірених і нагляд за дотриманням ними законів, установлених правил; призначення повірених для здійснення судового представництва на безоплатній основі; визначення розміру винагороди повіреному у випадку виникнення суперечки між ним та клієнтом; накладення дисциплінарних стягнень (попередження, догана, заборона займатися адвокатською практикою строком до одного року, виключення з числа присяжних повірених, віддання до суду в особливо важливих випадках) та ін. (Высочайше утвержденное Учреждение судебных установлений, 1867, с.210-211; Гвозд'їй, 2020, с.55).

На території України, що входила до складу Російської імперії, перша Рада присяжних повірених була створена при Харківській судовій палаті у травні 1874 р. Всупереч поширеній в літературі думки, що на території сучасної України діяли три ради присяжних (Харківська, Київська і Одеська),

Київська рада присяжних повірених так і не була утворена. Попри те, що Київська судова палата на кінець 80-х рр. XIX ст. налічувала близько 500 присяжних повірених і більше 400 помічників, влада перешкодила створенню цього органу адвокатського самоврядування. Височайшим повелінням від 5 грудня 1874 р. було зупинено утворення рад в округах тих палат, де вони ще не були відкриті, припинено дію існуючих та їх функції передано окружним судам. Скажімо в Одесі та Києві ради присяжних були створені лише у лютому 1905 р. (Гвозд'їй, 2020, с.56-58; Корнієнко, 2018, с.9).

Для вступу в число присяжних повірених бажаючий мав подати клопотання про це до ради присяжних повірених при відповідній судовій палаті із обов'язковою вказівкою місця проживання, приклавши до нього документи, необхідні для засвідчення того, що він задовольняє умовам вступу в присяжні повірені (ст. 379). Присяжними повіреними могли бути особи, які досягли 25-річного віку (крім іноземців, неспроможних боржників, державних службовців, осіб обмежених судом в правах стану та священнослужителів, позбавлених сану духовним судом, осіб, які перебувають під слідством за злочини і проступки, що тягнуть за собою позбавлення чи обмеження прав стану, виключених зі служби по суду або з товариств і дворянських зібрань рішеннями цих зібрань, осіб, яким судом було заборонено представляти чужі інтереси та осіб, раніше виключених з числа судових повірених). Професори вищих навчальних закладів також не допускалися до стану присяжних повірених, оскільки прирівнювалися до чиновників, які підпорядковані своєму керівництву. Для осіб нехристиянського віросповідання вступ у присяжні повірені було ускладнено і обмежено низкою додаткових умов, і прийняття їх могло бути лише з дозволу міністерства юстиції (Васьковський, 1893, с.323; Высочайше утвержденное Учреждение судебных установлений, 1867, с.209; Дурнов, 2017, с.288-289; Судова реформа).

Обов'язковою вимогою для присяжних повірених була наявність атестату університету чи іншого вищого навчального закладу про закінчення курсу юридичних наук, або про здачу екзамену з цих наук,

а також практична підготовка. Ст.354 Установлення судових установ вирізняла три види підготовки. Кандидати до адвокатури мали служити по судовому відомству на таких посадах, які надавали практичні знання провадження судових справ; бути кандидатами на посади по судовому відомству; займатися судовою практикою як помічники присяжного повіреного. У всіх трьох випадках передбачався п'ятирічний термін (Васьковський, 1893, с.322, 324; Высочайше утвержденное Учреждение судебных установлений, 1867, с.209).

Крім загальних положень, від кандидата на посаду присяжного повіреного вимагалася бездоганна репутація. Їх відбір був дуже складний та проводився радою присяжних повірених. Відмова у прийнятті з формальних мотивів могла бути оскаржена в судовій палаті, а потім і в Урядуючому сенаті. Відмова, яка базувалася на моральній оцінці особистості кандидата, оскарженню не підлягала. Осіб, яких рада зарахувала до числа присяжних повірених, судова палата вносила до списку присяжних повірених округу, підписувала їм свідоцтво, видане радою, та здійснювала публікацію про їх прийняття (Обловацька, 2013, с.72).

Присяжні повірені могли брати на себе представництво в цивільних і захист у кримінальних справах, що розглядалися в округу, до якого були приписані. Статистика свідчить, що в 1910 р. на одного присяжного повіреного Харківської судової палати припадало 112,6 кримінальних і цивільних справ, Київської – 81,3, Одеської – 88,6 (Корнієнко, 2018, с.9).

Розмір винагороди присяжних повірених за ведення справи залежав від їхньої письмової домовленості з довірителями. За поданням судових палат і рад присяжних повірених міністром юстиції на кожні три роки встановлювалася такса, яка після її затвердження у законодавчому порядку публікувалася для загального відома. Слід зауважити, що передбачався й певний порядок надання безоплатної юридичної допомоги. Але до кінця XIX ст. діяла такса встановлена у 1868 р. (Васьковський, 1893, с.330; Высочайше утвержденное Учреждение судебных установлений, 1867, с.213).

Присяжним повіреним заборонялося: 1) купувати або набувати в інший спосіб на

своє ім'я або на ім'я підставних осіб права по судових справах, які вони ведуть; 2) вести справи як повірені проти своїх батьків, дружини, дітей, рідних братів, сестер, дядьків і двоюрідних братів та сестер; 3) бути повіреними обох сторін або переходити у тій самій справі, від однієї сторони до іншої; 4) розголошувати довірені їм довірителями таємниці не тільки під час судового процесу, але і після його закінчення. За умисне порушення цієї гарантії присяжний повірений міг бути притягнутий до кримінальної відповідальності (Васьковський, 1893, с.330; Высочайше утвержденное Учреждение судебных установлений, 1867, с.214).

Законом від 25 травня 1874 р. поряд з присяжною адвокатурою вводився інститут, так званих, приватних повірених. Під приватною адвокатурою розумілося виконання адвокатських функцій особами, які не входять до корпорації адвокатів. Правовий статус приватних повірених регулювався «Правилами про осіб, які мають право бути приватними повіреними у судових справах», затвердженими 25 травня 1874 р. Приватні повірені діяли при мирових судах та повітових з'їздах, окружних судах і судових палатах. На відміну від присяжних повірених, до них закон не пред'являв ніяких особливих вимог: приватними повіреними могли бути громадяни, що досягли 18 років (за винятком жінок, які не мали права представляти на суді чужі інтереси), не вимагалася вища юридична освіта і надавати правову допомогу вони мали право лише в тих судах, до яких були приписаними і які, відповідно, здійснювали нагляд за їхньою діяльністю (Высочайше утвержденные Правила, 1876, с.833; Гвозд'ї, 2020, с.289; Корнієнко, 2018, с.9).

Підставою для затвердження на посаді приватного повіреного та отримання права на участь у провадженні цивільних справ у мирових судах і в загальних судових установах було отримання особливого свідоцтва, яке видавав той суд (після складання іспиту особами, які не мали юридичної освіти), в окрузі якого приватний повірений здійснював клопотання по справах. Свідоцтва дозволялося отримувати від декількох судів. Прізвища осіб, котрі отримували свідоцтва, публікувалися в губернських відомостях із метою

інформування населення та уникнення випадків шахрайства (Бандурка, 2020, с.15; Высочайше утвержденные Правила, 1876, с.833; Корнієнко, 2018, с.9).

У ході судової реформи 1864 р. був заснований також інститут помічників присяжних повірених, але ст. 354 Установлення судових установ згадувала його лише побіжно, тобто не був визначений ані статус цього інституту, ані віковий, освітній ценз, трудовий стаж, права й обов'язки помічників. Їх статус змінився з прийняттям закону від 25 травня 1874 р., який зрівняв їх з приватними повіреними і поставив, як зазначає Є. Дурнов, у неоднозначне становище: з одного боку, згідно із ст. 354 вони, будучи кандидатами в адвокати, мали займатися практикою під керівництвом присяжного повіреного, а з іншого, – щоб вести справи в судах, вони фактично ставали приватними повіреними. При цьому вони були під керівництвом і присяжного повіреного; і ради; і суду, який видавав свідоцтво; і міністерства юстиції, яке мало право усувати їх від ведення справи (Дурнов, 2017, с.290).

У пореформений період кількість адвокатів в українських губерніях суттєво зросла і була досить значною. Так, якщо по округу Харківської судової палати у 1886 р. налічувалося вже 168 присяжних повірених і 53 помічники, в Одеській – відповідно 125 і 63, Київській – 120 і 54, то до 1913 р. їх чисельність зросла в Харківській до 339 і 461 їхніх помічників, в Одеській – до 441 і 467, Київській – до 492 й 417 (Корнієнко, 2018, с.9).

Висновки. Вивчення досвіду становлення та розвитку адвокатури в Україні у другій половині XIX – на початку XX ст., її законодавчого регулювання в ході здійснення судової реформи 1864 р. дозволяє зробити наступні висновки. Судова реформа 1864 р., по-перше, докорінно змінила всю систему правосуддя Російської імперії, в складі якої того часу була і Наддніпрянська Україна. В результаті реформи на зміну стряпчим, які виконували роль адвокатів у дореформений час, функції яких не були законодавчо регламентовані і до яких не висувалося спеціальних вимог, прийшов інститут професійної адвокатури (присяжних повірених). Створення адвокатури відбувалося на засадах професійності,

незалежності, самоврядності, поєднання в діяльності адвокатів функцій судового захисту і судового представництва, самостійності у висловленні правової позиції по справах, свободи критики діянь владних структур по конкретних справах.

По-друге, адвокатура являла собою принципово нове явище для тодішнього суспільства. Засади її діяльності, визначені судовою реформою 1864 р., мають непересічне значення, оскільки в сучасних умовах сприйняті законодавством України, зокрема Законом України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність». Досвід реалізації реформи має бути використаний також для, як зазначається у Стратегії розвитку системи

правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки, функціонального удосконалення системи адвокатури, посилення ефективності механізмів захисту прав адвокатів тощо.

Подальші наукові дослідження проблеми становлення та розвитку адвокатури в Україні доцільно спрямовувати на більш глибоке висвітлення історичних аспектів розвитку української адвокатури та аналіз її традицій, зокрема висвітлення особливостей організаційно-структурної побудови системи органів адвокатури України та діяльності органів адвокатського самоврядування, принципів формування кадрового складу адвокатської спільноти тощо.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021 – 2023 роки*: указ Президента України №231/2021 від 11 червня 2021 року. Відновлено з <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>.
- Бандурка С. С. (2020). Історичне місце адвокатури в розвитку суспільства і держави. *Право.ua*. № 2. Відновлено з http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/11-_Bandurka_S.pdf.
- Васьковский Е. В. (1893). *Организация адвокатуры: очерк всеобщей истории адвокатуры*. Санкт-Петербург. *Высочайше утвержденное Учреждение судебных установлений от 20 ноября 1864 г.* Полное собрание законов Российской империи. Собр. 2. Отд. 2. Т. XXXIX. Санкт-Петербург, 1867. С.180-215.
- Высочайше утвержденные Правила о лицах, имеющих право быть поверенными по судебным делам от 25 мая 1874 г.* Полное собрание законов Российской Империи. Собр. 2. Отд. 1. Т. XLIX. Санкт-Петербург, 1876. С.832-834.
- Гвоздїй В. А. (2020). *Адміністративно-правовий статус органів адвокатського самоврядування*: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: 12.00.07. Тернопіль.
- Дурнов Є. С. (2018). *Адвокатура в Україні: історико-правове дослідження (кінець XIX-XX ст.)*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра юр. наук: 12.00.01. Харків.
- Дурнов Є. С. (2017). Дозвіл на заняття адвокатською діяльністю за законодавством Російської імперії другої половини XIX сторіччя. *Наук. вісник публ. та приват. права*. Випуск 6. Том 4. С.287-291.
- Кашарський Ф. В. (2019). *Організаційно-правові засади діяльності прокуратури в українських губерніях Російської імперії у другій половині XIX – на початку XX ст.*: дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: 12.00.01. Харків.
- Корнієнко І. В. (2018). Організація адвокатури в південноукраїнських губерніях кінця XIX – першої чверті XX ст.: порівняльно-правова характеристика. *Наук. вісник Міжнар. гуманітар. ун-ту. Сер.: Юриспруденція*. 1(36), 8-12.
- Меланчук А. В. (2014). *Адвокатура в Російській імперії і сучасній Україні (порівняльно-правовий аналіз)*: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук: 12.00.10. Одеса.
- Обловацька Н. О. (2013). *Адвокатура України та Росії у другій половині XIX ст. Дослідження молодих учених у контексті розвитку сучасної науки: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., 18 квітня 2013 р.* Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. С.70-77.
- Судова реформа в Російській імперії (1864)*. Відновлено з <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
- Фельцан І. Ю. (2013). Історичний досвід функціонування інституту адвокатури за Судовими статутами 1864 р. та сучасна реформа адвокатури в Україні. *Адвокатура України: історія та сучасність: матеріали Всеукр. круглого столу*. Київ; Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка. С.50-53.
- Шандра В. С. (2010). *Окружний суд. Енциклопедія історії України*: Т. 7: Мі-О / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: Наук. думка. С.557-559.

REFERENCES

- Bandurka, S. S. (2020). Istorychne mistse advokatury v rozvytku suspil'stva i derzhavy. *Pravo.ua*. № 2. [The Historical Place of Advocacy in the Development of Society and the State]. *Pravo.ua*, 2. Retrieved from http://pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2020/10/11-_Bandurka_S.pdf.
- Durnov, Ye. S. (2018). *Advokatura v Ukraini: istoryko-pravove doslidzhennya (kinets' XIX-XX st.)*: avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya d-ra yur. nauk: 12.00.01. Kharkiv. [Advocacy in Ukraine: historical and legal research (end of the 19th-20th centuries)].

- Durnov, Ye. S. (2017). Dozvil na zanyattya advokats'koyu diyal'nistyu za zakonodavstvom Rosiys'koyi imperiyi druhoyi polovyny XIX stolittya. *Nauk. visnyk publ. ta pryvat. prava*. Vypusk 6. Tom 4. 2017. S.287-291. [License to practice law under the legislation of the Russian Empire of the second half of the 19th century. Science gazette publ. and private rights Issue 6. Volume 4.].
- Fel'tsan, I. Yu. (2013). Istorychnyy dosvid funktsionuvannya instytutu advokatury za Sudovymy statutamy 1864 r. ta suchasna reforma advokatury v Ukraini. *Advokatura Ukrainy: istoriya ta suchasnist': materialy Vseukr. kruhloho stolu*. Kyiv; Ternopil': TNPU im. V. Hnatyuka, 2013. S.50-53. [Historical experience of the functioning of the Institute of Advocacy according to the Court Statutes of 1864 and the modern reform of the Advocacy in Ukraine. Bar of Ukraine: history and modernity: materials of Vseukr. round table Kyiv; Ternopil: TNPU named after V. Hnatyuka, 2013. P.50-53.].
- Hvozdiy, V. A. (2020). *Administratyvno-pravovyy status orhaniv advokats'koho samovryaduvannya: dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. jur. nauk: 12.00.07*. Ternopil'. [Administrative and legal status of self-governing bodies of lawyers: diss. for obtaining sciences. candidate degree law Sciences: 12.00.07. Ternopil].
- Kashars'kyy, F. V. (2019). *Orhanizatsiyno-pravovi zasady diyal'nosti prokuratury v ukrayins'kykh huberniyakh Rosiys'koyi imperiyi u druiy polovyni XIX – na pochatku XX st.: dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. jur. nauk: 12.00.01*. Kharkiv, 2019. 226 s. [Organizational and legal principles of the activity of the prosecutor's office in the Ukrainian provinces of the Russian Empire in the second half of the 19th – at the beginning of the 20th century : thesis for obtaining sciences. candidate degree law Sciences: 12.00.01. Kharkiv].
- Korniyenko, I. V. (2018). Orhanizatsiya advokatury v pivdenoukrayins'kykh huberniyakh kintsya XIX – pershoyi chverti XX st.: porivnyal'no-pravova kharakterystyka. *Nauk. Visnyk Mizhnar. humanitar. un-tu. Ser.: Yurysprudentsiya*. 2018. №36. Tom 1. S. 8-12. [The organization of the legal profession in the southern Ukrainian provinces of the end of the 19th - the first quarter of the 20th century: comparative legal characteristics. Science Herald of the International humanitarian university Ser.: Jurisprudence. No. 36. Volume 1. S. 8-12.].
- Melanchuk, A. V. (2014). *Advokatura v Rosiys'koy imperiyi i suchasniy Ukraini (porivnyal'no-pravovyy analiz) : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. jur. nauk: 12.00.10*. Odesa, 2014. 22 s. [Advocacy in the Russian Empire and modern Ukraine (comparative legal analysis): autoref. thesis for obtaining sciences. candidate degree law Sciences: 12.00.10. Odesa, 2014. 22 p.].
- Oblovats'ka, N. O. (2013). Advokatura Ukrainy ta Rosiyi u druiy polovyni XIX st. *Doslidzhennya molodykh uchenykh u konteksti rozvytku suchasnoyi nauky : materialy III Vseukr. nauk.-prakt. konf., 18 kvitnya 2013 r.* Kyiv : Kyiv. un-t im. B. Hrinchenka, 2013. S.70-77. [Bar of Ukraine and Russia in the second half of the 19th century. Research of young scientists in the context of the development of modern science: materials of the III Vseukr. science and practice conference, April 18, 2013. Kyiv: Kyiv. University named after B. Grinchenko, 2013. P.70-77.].
- Pro stratehiyu rozvytku systemy pravosuddya ta konstytutsiynoho sudochynstvava na 2021 – 2023 roky: ukaz Prezydenta Ukrainy №231/2021 vid 11 chervnya 2021 roku*. [Decree of the President of Ukraine No. 231/2021 dated June 11, 2021.]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137> - pdf.
- Shandra, V. S. (2010). *Okruzhnyy sud. Entsyklopediya istoriyi Ukrainy: T. 7: Mi-O / Redkol.: V. A. Smoliy (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istoriyi Ukrainy*. Kyiv: Nauk. dumka, 2010. S.557-559. [District court. Encyclopedia of the history of Ukraine: Vol. 7: Mi-O / Ed.: V. A. Smoliy (head) and others. NAS of Ukraine. Institute of History of Ukraine. Kyiv: Nauk. dumka, 2010. P.557-559.].
- Vas'kovskyy, E. V. (1893). *Orhanizatsiya advokatury: ocherk vseobshchey ystoriyy advokatury*. [Organization of advocacy: an essay on the overall history of advocacy. Sankt-Peterburh]. CH.1-2.
- Vysochayshe utverzhdennoe Uchrezhdenye sudebnykh ustanovleny ot 20 noyabrya 1864 g.* Polnoe sobranie zakonov Rosyyskoy imperii. Sobr. 2. Otd. 2. T.XXXIX. Sankt-Peterburh, 1867. S.180-215. [The full legislative assembly of the Russian Empire. Assembly].
- Vysochayshe utverzhdennyye Pravila o litsakh, imeyushchikh pravo byt' poverennymi po sudebnym delam ot 25 maya 1874 g.* Polnoe sobranie zakonov Rosyyskoy imperii. Sobr. 2. Otd. 1. T.XLIX. [The full legislative assembly of the Russian Empire. Assembly]. 2. Dept. 1. T. XLIX. St. Petersburg, Sankt-Peterburh, 1876. S.832-834.
- Sudova reforma v Rosiys'koy imperiyi (1864)*. [Judicial reform in the Russian Empire (1864).]. Retrieved from <https://uk.wikipedia.org/wiki/>